

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXV. Quibusnam honor, & qualis, præsertim Parentibus,
Præceptoribus, senioribus debeatur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

Ibid. cap. 14.

solùm non resistebant, verùm etiam id excitandum & accendendum esse censebant: putantes hoc utile esse reip. Quamquam nec in ipsis Philosophia lib. Tullius ab hac peste dissimulor, ubi eam luce clarius confitetur. Cùm enim de studijs talibus loqueretur, qua utiq; sectanda sunt sine veri boni, non ventositate laudis humanae, hanc intulit vniuersalem generalemq; sententiam: Honos alit artes, omnesq; accenduntur ad studia gloria, iacentq; ea semper qua apud quosque improbantur. Huic igitur cupiditati melius resistitur sine dubitatione, quàm ceditur. Tantò enim est quisque Deo similior, quantò ab hac immunditia mundior. Quae in hac vita etsi non funditus eradicatur ex corde, quia etiam bene proficientes animos tentare non cessat, saltem cupiditas gloriae superetur dilectione iustitia. Ut si alicubi iacent, qua apud quosque improbantur: si bona, si recta sunt, etiam amor humanae laudis erubescat & cedat amanti veritati. Tam enim est hoc vitium inimicum pie fidei, si maior in corde sit cupiditas gloriae, quam Dei timor vel amor, ut Dominus diceret: Quomodo potestis credere gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam, qua à solo Deo est non quarentes? Item de quibusdam qui in eum crediderant, & verchantur palam confiteri, ait Euangelista: Dilixerunt gloriam hominum magis quàm Dei. Itaque danda est opera, ne propter honorem amplectamur virtutem; tamen, ut umbra nos vel inuitos comitatur, ita gloria stimulus virtutis virtutem sequatur etiam fugientem; quæ quamuis rectè facientes delectat, tamen aliunde insidiatur, & plus iuuat eos, qui laudant, quàm qui laudantur. Ut enim lumen magis prodest ijs, qui vident, quàm qui videntur; sic gloria famaque virtutis magis confert ijs, qui eam admirantes ad imitationem accenduntur, quàm quibus ea contingit. Hinc multi virtutis æstimatores honorem Mundi non pluris faciunt, quàm fumi vmbra.

CAPVT XXV.

Quibusnam honor, & qualis? praesertim Parentibus, Praeceptoribus, & Senioribus debeatur?

I.

Ante gloriae mercedem, etsi vanam sit sibi, ut finem virtutis, proponere; tamen iustum est alijs persolvere. Et peccat, qui quos debet non honorat. Honoramus autem

tem.

tem varijs modis alios, vt initio dixi, si scilicet non solum bonam de illis existimationem habeamus, sed etiam eam opinionem alijs manifestemus, aut verbis, aut signis; dum illos comitamur, suscipimus, officijs muneribusque donamus; item dum ijs in quacunque necessitate assistimus, subiicimur, obsequimur, seruiamus. Talem honorem praecipit Deus exhiberi. 1. Parentibus: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longauus super terram*, itemque: *Maledictus, qui non honorat patrem suum & matrem.* 2. Praeceptoribus. Aristoteles praefert parentibus praecceptores, ab illis enim habemus, vt simus, ab his vt boni simus. 3. Senibus: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis, & time Dominum Deum tuum.* 4. Coniugibus, quibus D. Petrus scribit, vt *subdita sint viris suis, &c. sicut Sara obediebat Abrahae, dominum eam vocans. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi in firmitate vasculo muliebri impartientes honorem, tamquam & coheredes in gratia vita.* 5. Dominis: *Serui obedite Dominis carnalibus*, ait Apostolus, *eum timore, & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo.* 6. Benefactoribus, hinc Manue dixit ad Angelum: *Quod est tibi nomen, ut si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?* & Assuerus Mardocheum iussit, per Aman honorari. 7. Rerum peritis: *Honora medicum*, propter necessitatem. 8. Amicis: ita erat Daniel conuiuia regis, & honoratus super omnes amicos eius. 9. Viduis: *Viduas honora, qua vere viduae sunt.* 10. Magistratibus: *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem:* 11. Sacerdotibus & Dei ministris: *Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os boui trituranti. Et, dignus est operarius mercede sua.* 12. Sanctis, sicut cum Paulus patrem Publij saluauit: *Quo facto, omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt, quae erant necessaria;* ait D. Lucas. 13. Denique omnibus; *Omnes honorate,* ait S. Petrus, *fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.* Immo plus vult S. Paulus, vult enim nos esse charitate fraternitatis inuicem diligentes: *honore inuicem prouenientes.* 14. Si omnibus, quippe ni & Deo? Cui nullus amicus est in honore anteponendus:

Exod. 20. 12.
Deut. 17. 16.
Leuit. 19. 32.

1. Pet. 3. 6.

Ephes. 6. 1.

Iudic. 13. 17.

Esther. 6. 6.

Eccli. 38. 1.

Daniel. 14. 15.

1. Tim. 5. 3.

Rom. 13. 7.

1. Tim. 5. 17.

Act. 28. 8.

1. Pet. 2. 17.

Rom. 12. 10.

1. Tim. 1. 17.

ponendus: *Deus vnus, amici plures.* Et si ad comparationem venitur: *Regi saeculorum immortalis, inuisibili, soli Deo honor, & gloria in saecula saeculorum. Amen.*

II.

Egnat. lib. 5.
cap. 4.Fulgos. lib. 5.
cap. 4.

Phil. 2. 8.

Luc. 22. 42.

Luc. 2. 51.

Plin. lib. 7.
cap. 36.Val. Maxim.
lib. 5.Fulgosus loc.
cit.

I. Parentes honoramus amando; reuerentiam internam, & externam exhibendo; obediendo; iuuando & subueniendo. Patrem amauit Cardinalis Grimanus, quem Egnatius refert, pro patre Antonio carceri se se obtulisse. Patri honorem & reuerentiam internam externamque exhibuit Alexius Isaaci Imper. Constantinop. filius: is enim patrem à fratre Imperio oculisque orbati in regnum armis restituit; & quamquam omnes eum Imperatorem salutarent, ipsum tamen hoc nomen cum Imperio in patrem resignauit. Patri obediuit Christus factus obediens usque ad mortem, cui & dixit: *non mea voluntas, sed tua fiat.* Quin & Mariae matri, & Iosepho putatio patri obediebat, quando descendit eum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Patrem iuuuit, eique subuenit humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera, qua supplicij causa carceri inclusam matrem, cum impetrasset aditum, à ianitore, semper excussa, ne quid inferret cibi, deprehensa est uerberibus suis alens: qui miraculo matri donata salus filia pietate est, ambaque perpetuis alimentis. & locus ille dea Pietati consecratus est, templo Pietati extructo, in illum carceris sede, ubi nunc Marcelli theatrum est. Idem fecit filia Cimoniae ducis; hæc enim Cimona consimili fortuna affectum, parique custodia traditum, iam ultima senectute, uelut infantem pectori suo admostrum aluit, teste Valerio. Plus fecit homo Toleranus, cuius aurarius faber à Petro primo rege Castilionis, ob falsas suspiciones, ad mortem damnatus erat, tum enim filius amore in patrem singulari, lachrymis, precibusque agere non destitit, ut, seruato patre, ipse pro eo occideretur. Quod assecutus, vitamque amittens, vitam dedit patri à quo acceperat: innocens occisus pro innocente. Videant hinc filij & filiae, qui paternas cationes haud canunt, sed parentes disciplinae amantes odio prosequuntur; rident, irident, despuunt; neque eis obsequuntur; aut succurrunt, sed eis per furta pecuniam, per detractiones bonum nomen, saepe etiam per uenena & aperta parricidia vitam subducunt; videant, inquam, quam uita ipsi indigni sint; quamque longè à Dei precepto recedant, statim enim post DEVM iubentur colere parentes,

parentes, ob similitudinem quam habent cum Deo, ut D. Thomas S. Thomae docet, ab illis enim accipiunt vitam, escam, doctrinam, fidem. opusc. 7^a
 Quia igitur vita est à parentibus, sicut feudum à principibus; si fideles sunt, eius conseruationem, si infideles eius priuationem merentur. Vel ciconias imitemur, quæ parentes, cum senuerunt, plumis suis fouent, humeris gestant; escis nutriunt, ut D. Ambrosius monet. Vno verbo, ita filios constitutos esse oportet, ut nomen antè nostrum, quàm parentis nostri obliuiscamur.

2. Parentibus praeceptores assimilat Philosophus, quibus itidem par reddere non possumus; ita enim ait: *Magistris, dys, & parentibus non potest reddi aequalens*, ubi parentibus magistros praeponit, quia ab illis vitam, ab istis bonam vitam habemus: &c, ut Cicero ait: *Idem erant antiquitus viuendi praeceptores atque dicendi*. Hiñc, ut idem alio loco scribit. *Pædagogus negligendi non sunt, sed quodammodo colendi*. Nam sicut parentes filiorum corpora efficiant, ita praeceptor discipulorum mentes format. Quæ res tantò pretiosior videri solet, quantò homo interior homine est exteriorè præstantior. Lacon quidam pædagogus pueri cura suscepta, cum interrogaretur, quid esset illum docturus? *Efficiam*, inquit, *ut honestis delectetur, turpibus offendatur*. In veteri testamento, quanti fecit magistrum suum Eliam Elisæus, quem sciens raptum iri in celum, deserere noluit, quamuis Elias ei diceret: *Sede hinc, quia Dominus misit me usque in Bethel*. Cui ait Elisæus: *viuit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelinquam te*. Atque ita tertio respondit, in exemplum eorum, quibus vel vna hora graue est cum Magistro suo ambulare. Quid dicam de Apostolis, Christum, ut Magistrum suum ac Praeceptorem, venerantibus? eum ubique prædicantibus, & laudantibus? atque pro eius nomine sanguinem & vitam fundentibus? Theodosius Imperator liberis suis virtutis magistrum præficere volens, Arsenio illi, cuius gloria terram sub sole omnem peruagata est, inuento, eos commisit: quibus ille susceptis, cum disciplinam omni præceptoris, tum liberali educatione, patris illis loco fuit. Imperator enim illius, ne quæ ex Imperij sublimitate conciperet motum, sed illis potius ut seruis uteretur, admonerat. Tantum verò ut id ille fecerit, abest, ut insigni modestia & moderatione diuersum potius fecerit. Et cum decrepente Theodosius ad eos aliquando venisset, pueros quidem

III.
 Aristot lib. 9^a
 Ethic.

Cic. lib. 3. de
 orat.
 Idem in Lat.

Plut. in Lat
 con.

4. Reg. 21

Matth. 26. 18
 Luc. 22. 11.
 Luc. 5. 5. 8. 24.
 9. 33. 28. 7.
 Nicephor.
 lib. 12. hist.
 Eccl. 6. 23.

eum splendore magnifico confidentes, Arsenium autem inter docendum eis astantem reperit. Qua de causa Imperator indignatus, cum illos insignibus principalibus nudauit, tum sempiterna memoria dignum, & uere imperiale illud uerbum est prolocutus: Si tales se præbaturi essent, ut moris uitamq; suam ad disciplinam & leges Dei componerent, propensum & illum fore, ut eis Imperium in manus tradat, ad ciuium & subditorum commodum & utilitatem accommodatum: si minus, condicibilius eis esse dixit, ut sic priuatim uitam exigent, quam doctrina nulla cum periculo imperarent. In hunc modum Theodosius filiorum suorum Præceptorem Arsenium honorauit. Quid autem fecerit alter discipulorum, diuina prouidentia regente, sic pergit narrare Nicephorus. Sed grauis ea prouincia Arsenio uisa est, qui cura eiusmodi odisset, & à talibus turbis & tumultibus alienissimus esset. Proinde Deum est precatus, ut honesta præberetur causa, qua à presentibus liberaretur uinculis. Et Deus breui id fecit. Admisit delictum quoddam Arcadius: quod quia impunitum relinquere non potuit, feruillimum coercens Arsenius castigauit. Atque ille factum id tamquam iniuriam agrè ferens, mortem ei est molitus. Consilium id clam ceptum ubi Arsenius rescituit, insolenti illo uestitu reiecto, quam primùm in Scutum se contulit, & cælitus ad se delatam uocem audijt: Arseni, tumultus fuge, & saluabere. Et, uiuente quidem Theodosio, latuit. Postquam autem Arcadius ad Imperium peruenit, Angelicam eum consecrari uiam innotuit. Proinde Imperator ad eum scribens, cum precationem benedictionemq; eius, tum peccati gratiam ab eo petijt. Eisdemq; ut Ægypti totius tributum pauperibus præberet, permisit. Sed hoc ille non recepit. Ita Arcadius discipulus, prius ingratus, postea, quantum Arsenio deberet, agnoscens, Præceptorem suum honorauit.

IV.

Petr. Matth
lib. i. hist.
Gallic.

Anton. Bon.
In lib. i. De
ead. q.

Magnis & alij Principes honoribus Magistros suos sunt uenerati. Hadrianum Præceptorem suum Carolus V. post varia atque magna beneficia in eum collata, sua commendatione ad Pontificatum promouit. Imitatus est parentem filius rex Philippus II. qui Præceptori suo Ioanni Martini, post complures alios honores exhibitos, Ecclesiæ Hispanicæ Primatum contulit. Matthias Coruinus Vngariæ rex Ioannem Vicesum Varadiensem Episcopum, Præceptorem suum amplissimo illo ditissimoque Comitatu perpetuo donauit: ac demum etiam ad Strigonienlis Episcopatus dignitatem

tatem eum euexit. De Ioannis Damasceni erga viuum Magistrum obseruantia, in vita eius memorat Surius. De Ioannis Quirini in defunctum Benedictum Primulum Præceptorem suum sepeliendum honorificentia refert Egnatius. Quantum Clotarius Gallorum Rex filio Dagoberto, ob iniuriam Sadragesillo Pædagogo suo illatam iratus fuerit, memorat Robertus Gaguinus. Quam demissè necessariam quodammodo absentiam à concione Præceptoris sui deprecata sit S. Elisabetha Regis Vngariæ filia, narrat Iacobus Montanus. Sed his omnibus omiſſis, non omittam in exemplum superborum iuuenum, atque Præceptoribus suis non modò non parentium, sed etiam contraria quæque audentium, recensere factum iuuenis æterna memoria commendandi. *Baldwinus Hannonia Comes, qui Philippi comitis Flandria sororem Theodorici filiam in uxorem duxit, vir fuit non minùs virtutibus, quàm maiorum nobilitate illustris. In primis enim præclara non in parentes modò, sed etiam in præceptores fuit obseruantia. Illorum siquidem mandatis, ita parebat, ut ne lacum quidem (ut aiunt) unguem ab ijs discederet, neque vel minimam aut offensionis, aut iracundia ansam parentibus præberet. Præceptoribus verò tantum deferebat, eosq; cen parentes venerabatur, quòd sentiret scilicet non minus se Præceptoribus debere, quàm parentibus: ab his siquidem bene esse, ab illis autem, ut bene viueret, acceperat. Itaque iam factus equus, accidit, ut quodam die, quo Christianis lege Ecclesiastica ab altera corporis refectione abstinendum erat, apud quosdam esset, ubi ipso inscio erat etiam præceptor eius, & ore in equitando concitasset, cum lupum piscem mensa appositum dentibus attigisset, mox Præceptor ad primum bolum rursim emittit, quam Baldwinus agnoscens, veluti pudibundus bolum sumptum ore eiecit dicens: Haud mihi salubris est piscis iste. Sicq; inde in cubiculum recessit, ubi tam propter Ecclesie mandatum, quam propter Præceptoris reuerentiam, totam insequentem noctem, licet magna fame pressus, abstinnit. Audiant hoc discipuli illi, quos nulla Magistri autoritas è ganeis potest abstrahere, neque à comestationibus & poculis absterrere. Præceptor, quemadmodum obedientiâ honoratur; ita peruicaciâ discipuli contemnitur; atque ut, illo absente, puerum insolescere leuioris est culpæ, ita iam iam illo imminente, vel præsentem, idem facere, est superba mentis & indomita argumentum. Quidam.*

Sur. 6. Maij.
in vita eius
cap. 18.
Egnat. lib. 5.
cap. 2.

Robert, Ga-
guin. lib. 3. de
gestis Franci
sub Clotario.
Paul. Emil.
lib. 1.
Iac. Montan,
Spirensis: in
vita S. Elisa-
bethæ c. 6.
Ex 3. volum.
Annal. Han-
non. c. 89.

etsi mali, tamen oculos adhuc magistri verentur, gnari scilicet dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui ponere; qui nondum omnino perierunt, quia illis saltem pudor non periit. Qui autem etiam podoniptum non admittunt, veroque pede manent inquinati.

V.

3. Honor debetur senectuti. Si enim parentes, si præceptores sunt honorandi, meritò & senes honorantur, qui sunt instar parentum, atque instar præceptorum. Parentum instar esse, ostendit modus loquendi, quo seniores à iunioribus, ac rursus iuniores à senioribus vel *Patres*, vel *Filij* appellantur; & apud Romanos, senatores *Patres conscripti* solebant nominari. De Esseniis Philo ait: *Reuerentia erga seniores & cura talis est, qualis esse potest Germanorum liberorum erga parentes.* Apud Plutarchum Teleclitus

Plutarch. in Lacon.

rogatus, quare Spartani iuniores senioribus assurgerent? respondit: *Eò id fieri, ut assueti hoc honoris deferre alienis, tantò magis verentur parentes.* Elle autem instar Præceptorum senes, experientia & prudentia multis annis comparata docet; *corona senum multa peritia.* itemque: *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: quoniam ab ipsis discis intellectum, & in tempore necessitatis, dare responsam.* Itaque iuuenum est, gerere se coram senibus, tamquam discipulos coram magistris. Et quia magistrorum est, docendo in cathedra sedere, discipulorum verò eis

Eccli. 24. 8.
Eccli. 8. 11.

astare, atque auscultare, quemadmodum supra vidimus à Theodosio iustos esse filios eius Arsenio astare; idcirco, ut Aristoteles

Aristot. lib. 9.
Ethic. cap. 2.
Plato dial. de legibus.

vult, *omni seniori pro ætate honor reddendus est, assurgendo, & seorsum cedendo;* quòd etiam fieri iussit Plato. Hunc honorem ipsæ etiam tribuendum monet sapientia eorum, magistratu digna. *In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu verò seniorum verbum.* *Consilium, ratio, sententia, constant in senibus,* ait ille, *qua nisi in illis essent, summum consilium maiores nostri non appellassent senatum.* Nimirum, ut Ovidius canit,

Eccli. 9. 24.
Cic. lib. de senect.

A senibus nomen mihi senatus habet;

quemadmodum ἀπὸ τῶν γερῶν, apud Spartanos, γερῶν, quæ erat magistratus regi assidens. Et bene agitur in omni communitate, ubi seniores in consilium adhibentur; pessimè, ubi rex puer est, & pueros, aut iuvenes habet consultores, qui probatos maio-

Eccles. 10. 16.

rum

rūm mores ac consilia ignorant. Luculentum exemplum est in di-
 ninis litteris, istis iuuenum amatoribus, & rerum innouatoribus
 antiquarum (quasi illi parentibus suis rectiūs saperent) commu-
 nitatumque optimarum cuerforibus iterum, iterumque robustif-
 sima voce inculcandū, de rege Roboam, à quo populus petijt
 imminui iugum, quod ei imposuerat pater eius. *Inijt consilium rex*
Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre eius,
cū adhuc uideret, & ait: Quod datis mihi consilium, ut respondēam
populo huic? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & serui-
eris, & petitioni eorum cesseris, locutusq; fueris ad eos verba lenia, erunt
tibi serui cunctis diebus. Qui dereliquit consilium senum, quod dederant
ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant
illi. Horum consilium secutus auertit populum à se, & excitauit
ingentem tempestatem, secessionemque; quæ facta non fuisset,
 si ille senes honorasset, qui apud omnes semper sapientes in ho-
 nore fuerunt; immò naturæ monitu, apud omnes nationes. *Es*
adolescentis, inquit Cicero, maiores natu uereri. Et Naso:

Magna fuit capitis quondam uerentia canis:

Inq; suo pretio ruga senilis erat.

3. Reg. 11. 6.

Cic. lib. 1. de offic.

Ouid. 5. Fast.

Honorabant autem illos modis varijs. 1. Ipsum nomen,

VI.

Senioris & presbyteri erat olim honorificum, quod & in sacra pagi-
nalicet obseruare. Nam & Abraham seruum seniorems domus suae,
qui praeerat omnibus, quae habebat, inter praecipuos numerauit. Et
cū funus duceret Ioseph patris sui Iacob, honoris ergo ierunt
cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctiq; maiores natu terrae Egy-
pti. Ipse Dominus Moyfi dixit: Vade, & congrega seniores Israhel, &
dices ad eos, &c. Deniq; passim honoratiores populi, seniores populi
 vocitantur. Hispanis vox *senior*, nonnihil detorta in *Sennor*, &
 Italis *Signore*, significat dominum. Nunc *senex*, *uetus*, *effatus*, *st-*
licernium, nomina sunt contemptibus senectutem in ore, & lin-
 gua. Seniores, tamquam doctiores interrogabant: *Memento die-*
rum antiquorum, cogito generationes singulas: interroga patrem tuum,
& annuntiabit tibi; maiores tuos, & dicent tibi. Et Ecclesiasticus: Eccli. 2. 17
Non te praeereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis:
quoniam ab ipsis discis intellectum, & in tempore necessitatu dare re-
sponsum. Hinc antiquitus senum consilia, iuuenum lanceæ lauda-

Gen. 24. 2.

Gen. 50. 7.

Exod. 3. 16.

Deuter. 32. 7a

Eccli. 2. 17

Luc. 2. 46.

Leuit. c. 19. 32.

Plutarch. in
Lacon.Iuuenal. Sat.
13.Homer. 1.
Iliad.
Erasim. lib. 4.
Apopht.

bantur; atque apud Homerum quoque Nestor in curia, Achilles in pugna celebratur. Audiendi igitur à iuuenibus sunt senes. Quo honore Christus ipse voluit afficere doctores, quem parentes inuenerunt in templo, audientem illos, & interrogantem eos. Neque sanè paruus est honor, pro oraculo consuli, & audiri non secus, atque si ex tripode loquaris. Quem honorem non solum sapientia magistri, apud Academicos, Peripateticos, Stoicos, ceterosq; Philosophos, sed ipsi etiam diuinitatis æmuli cacodæmones affectarunt. 3. Senes surgendo honorabant. Hoc est, quod Deus iussit illis verbis: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Quod præceptum quasi ad Lacedæmones quoque peruenisset, ita sedulo in theatris omnes venienti senibus consurgebant, eosq; sessum recipiebant. Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur. Sed cum nulla vacaret sedes, ad varia loca sese conferens, ludibrio erat, ac scommatis petebatur, quod nullus eum exciperet. Ut verò peruenit ad Lacedæmonios, ibi non solum pueri omnes assurrexerunt, verum etiam viri multi cesserunt illi locum; Id factum cum ceteri Græci, quotquot aderant, plausu comprobassent, patriumque morem supra modum collaudassent, senex

*Concutiens canasq; genas, & tempora cana,
Ac fuis lachrymis,*

Heu miseriam! inquit, ut omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed soli utuntur Lacedæmoni! Nimirum

*Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si iuuenis vesulo non assurrexerat; & si
Barbato cuiusque puer, licet ipse videret
Plura domi farræ, & maiores glandis acervos.
Tam venerabile erat, præcedere quattuor annis,
Primaq; par adeò sacra lanugo senecta.*

Ioni, apud Homerum venienti assurgunt, & occurrunt omnes dii, sicut fit cum nos magnos hospites excipimus. 4. Non assurgebant itaque tantum senibus, verum etiam occurrebant, immò loco cedebant. Alexander, cum hieme duceret exercitum, assidens igni recognoscere prætereuntes copias cœpit. Cumque videret

deret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considerare loco suo iussit, dicens: *Si in Perside natus esses, in regia sel- la sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.* D. Benedi- ctus duo vult, à iunioribus suis, senioribus impendi, *primum, ut ubi- cumque sibi obuiant Fratres, Iunior à Priore, (seu seniore) benedictio- nem petat: alterum, ut transeunte Maiore, minor surgat, & det ei lo- cum sedendi: nec praeumat Iunior consedere, nisi ei praeceperit Senior suus, ut fiat, quod scriptum est: honore inuicem praeuenientes.* Addit, ut, *ubicumque sibi obuiant Fratres, Iunior à Priore benedictionem petat: Vel nutu & capitis inclinatione, vel etiam, ubi & quando licet, addita voce illa: Benedicite.* Et inter casus excommunicatione dignos sextus est, apud eundem, si quis seniorum suorum con- temptor repertus fuerit. 5. Senes ad cœnas inuitabant, & lo- cum honoratiorem illis dabant. Quin, ut Valerius Maximus te- statur, inuitati ad cœnam diligenter quærebant, quinam ei con- iuiuium essent interfuturi? ne senioris aduentum discubitu præcur- rerent: sublataque mensa priores consurgere, & abire patiebantur. Ex quibus apparet, cœnæ quoque tempore, quàm parco, & quàm modesto sermone his præsentibus soliti sint vti. 6. Iu- uenes senibus aderant quasi serui. Hinc Romani adolescentes se- niores in curiam deducebant, atque extra curiam præstolabantur; ut eosdem domum reducerent. Iam vix eos volunt ad templum comitari. Vix adducuntur, ut parentum gratiâ se se submittant, ad officia mediastinorum. 7. Senibus, tamquam prudentioribus non solum officia magistratus, sed alias quoque præcipuas digni- tates committebant. Fridericus Imp. ut refert Æneas Sylvius, cum in vrbe quadam præfectum, senem admodum & ætate imbe- cillem dedisset, non defuerunt adolescentes, qui sibi præfecturam loci committi peterent. Cum igitur senem amouendum dicerent, fertur Fridericus dixisse: *Senem amicum oppido, non amico oppidum commendamus,* sentiens, dignum esse, ut senex iam à ciuibus ad mortem vsque foueretur. Quid mirum est, si res iam à pueris pue- riliter gerantur? olim senes rebus præficiantur, ut omnia fie- rent cum maturitate. Væ illi communitati de qua dici potest: *Senes defecerunt de portis,* ubi iudicia exercentur; quid enim mi- rum est, si à iuuenibus iuueniliter iudicetur? Matura ætas, matu- ra con-

S. Benedi-
ctus
Reg. c. 62.
Valer. Max.
lib. 2o

Æn. Sylu. libi
4. de reb. ge-
ris Alphonf

Thren. 5. 24.

ra con-

ra consilia parit: & plerumque idem est inter senum ac iuuenum cogitationes discrimen, quod inter excoctos & crudos fructus. Quae tamen utique intelligenda sunt prudenter; non enim officij sola aetas, sed matura & cordata aetas est praeficienda. Neque sine perniciofa consuetudine inductus est in nostram militiam ille mos, ut non fortior peritiorque, sed antiquior militibus ducendis praeponeatur, siue leo ille sit, siue lepus. Aliter ratio, aliter suadet Theologia, quae docet, digniorem in grauibz praesertim negotijs esse ceteris praefendum, non seniorem. Miseranda res est, nos, cum aegrotamus, a medico imperito, qui iam dicitur aliquot comiteria impleuisse, refugere, tametsi diutiùs medicum egerit; & optimos quosque quamuis iuniores conquirere; at quando agitur de salute Reip. de belli capite, de rerum summa, tantum aspicere ad antiquitatem, non ad virtutem: quasi non ignauissimus quisque, qui vel simulatione aegritudinis, vel dexterrima declinatione sese subducit occasione praeliandi, vel manifesta fugam prodit suam trepidationem, possit diutissime in bello versari, atque ita fieri antiquissimus. Num idcirco existimandus est, esse dignissimus, qui fiat Imperator? Si tamen & virtus adsit, & aetas maturior, utique erit iuniori senior plus meritis praefendus. Maxima malorum pars, ob quam male audit senectus, a vitijs hominum proficiscitur, ut apud Aufonium Chilon pronuntiat: habet autem senectus esse se nonnulla commoda, plurimarum rerum usum, ac memoriae, consulendi facultatem, reuerentiam & auctoritatem. Haec si adsint commoda, absintque incommoda, ea senectus optabilior est multorum iuuentute, vitijs & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem. Horum iuuentus peior est senectute. Nam cum senecta carent, senio tamen abundant. 8. Senes emeritos, ac praesertim de Rep. bene meritos publicè alebant in Prytaneo, loco Athenis in arce dignissimo, qui honos habebatur maximus, teste Ciceroe. Nam ibi & curia erat, in qua iudices & magistratus consilia agitabant: & locus in quo sacra fiebant ab ijs, qui maxima in vrbe pollebant potestate; ibi ergo senibus victus quotidianus praebatur publicè, ut omnibus palam

Cic. lib. 1. de
orat.

palàm constaret, eos honestè tractari. Hodie si fieri posset, omnes senes ad Ponium & Raspinum mitterentur.

S. Thomas scripsit, senectutem esse signum virtutis ideoq; honorandam, licet in ijs virtus quandoq; deficiat. Alij, eos honore dignos aiunt, quia Deum æternum, repræsentant, talem enim eum vidit Daniel. *Aspiciebam, inquit, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana munda.* Et canum senem, non ob ætatis decliuitatem, sed ob æternitatis maiestatem; quam quisq; considerare potest, si in homine venerandam canitiem intuetur, eamq; vt par est, reueretur. *Ob istam animi tui submissionem, gloria te afficiet Deus,* ait S. Basilius. Quæ gloria? respondet Isychius: *Faciet, vt cum senueris, eadem reuerentia tibi à iunioribus rependatur: si negligas senes, poena talionis te senem puniet, vt à iunioribus quasi delirus contemnaris.* Quamquam hoc ipsum in contemptoribus istis & turpe est, & iniquum. Turpe, quia rectè, apud Laërtium dixit Bion, nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire. Absurdum enim est, alijs probro dare, quod quis optat sibi contingere. Iniquum, quia sapienter dicebat Cato, *cum senectuti adsint multa probra, non esse addendum aliud dedecus: sentiens, senectutè non solam venire, sed multis nominibus vulgò malè audire: veluti cum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Adde, & morbida, & morti atque capulo propinqua.* Hæc ferre satis est, quid ætate curuo, ac gibboso pondus aliud addis? Deploratur meritò ciuitas, cuius pueri, sene conspecto, clamant: *ascende calus, ascende calus,* vt fororum dentibus digni, de qua canitur: *Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miseri sunt: itemq; qui non sunt reueriti senem.* Quid illis fecit Dominus? *Adduxit super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius lingua.* Alexander Bucephalum, iam senem ab alijs equis gestandum curare solebat, donec ad hostem ventum esset, vt integer ad pugnam veniret: ita senum vtendum opera, vt eis adimatur, quantum potest laboris, ad necessitatem vsus illorum referuetur. Iuuenes imprudentes, inexperti, crudeles, omnia in senes reijciunt onera, quæ ipsi ne digito quidè attingunt, atq; vel ob hoc ipsi indigni, qui ad

VII.

Dan. 7. 9.

S. Basil. libi de abdic. rer. Isych. in c. 15. Leuit.

Laërt. lib. 4. cap. 7.

Plutarch. in Rom. Apoph.

4 Reg. 2. 27.

Thren. 4. 16. Barnab. 4. 16.

oo

senium

senium perueniant, quod venerari nescierunt. Itaque iuxta vetus illud laudatumq; prouerbum, *maturè fiat senex, quicumq; diu uult esse senex*; quorum enim virtutem ueremur, eorum etiam zelum meremur.

CAP V T XXVI.

Coniugibus, Dominis, Benefactoribus, rerum peritis, & amicis honorem deberi.

I.

4. **H**onos debetur coniugibus. Honorantur autem, si amantur. Est enim & amor, si signis externis prodatur, testimonium excellentiæ eius, qui amatur. Qua de causa & Paulus ait: *Viri diligite uxores uestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Ita & uiri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Uxoribus autem quid dicit? Mulieres uiris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniam uir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesia.* Hæc sunt officia uiri & uxoris; uir enim uxori amorem, uxor uiro debet timorem & reuerentiam, quasi subdita. Non imitantur Christum mariti in uxores suas truculenti; sed qui prudentia, grauitate, & patientia commune onus ferunt, quemadmodum tulit Christus peccata Ecclesiæ suæ ac sponsæ, quæ sanguine suo expiavit; Neq; officium suum faciunt uxores, quæ audent procaciter, & inuerecundè maritis obloqui, quos deberent reuereri & cum reuerentia alloqui, sicut Sara reuerita est maritum suum Abraham, quem *Dominum* uocauit: aut sicut Monica honorauit Patricium uirum infidelem, de qua D. Augustinus Deum sic alloquitur. *Educata pudicè, sobriè, potiusq; à te subdita parentibus, quàm à parentibus tibi, ô Domine, ubi plenis annis nubilus facta est, tradita uiro seruit ueluti Domino, & satagit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus suis, quibus eam pulchram faciebas & reuerenter amabilem atque mirabilem uiro suo.* Secus agunt illæ uxores, quæ dominæ uocari, & esse uolunt uirorum suorum; atque ut dominantur, non prudentem maritum quærunt, sed uecordem & uxorium, ac stolidum, ut eum habere possint sub sua potestate, eoq; tamquam mancipio uti: cumq; aliàs mulierem ornet silentium, illæ luculentè

Ephes. 5. 25.

Gen. 18. 11.

S. Augustin.
lib. 9. Confes-
sion. c. 9.

osten-